

«САБАРІВСЬКИЙ ЛІСОВИЙ МАСИВ - УРОЧИЩЕ ГОРОДИЩЕ»

ДПТНЗ «Вінницьке МВПУ»

Анотація

У статті описано дослідження лісового масиву за трьома напрямками дослідження. Ключове завдання відводиться історико-культурному аспекту вивчення даного масиву. Проводиться опис «Городища», акцентується увага на руйнації старослов'янських валів та недостатньому їх вивченню. Виокремлюється проблематика у ході дослідження стосовно збереження даного масиву.

Ключові слова: масив, Сабарівський лісовий масив, урочище Городище.

Abstract

The article describes the study of forest array in three directions of research. The key task is given to the historical and cultural aspect of the study of this array. A description of "Gorodishcha" is being carried out, attention is focused on the destruction of Old Slavic shafts and their inadequate study. Problems are highlighted in the course of research concerning the preservation of this array.

Keywords: Massif, Sabarovsky forest area, tract Gorodishche.

Урочище «Городище» — це невеликий лісовий масив на околиці міста Вінниці, який ще називають «Сабарівським лісом». Воно дуже важливе для вінничан, оскільки є не тільки окрасою цієї місцевості, але відіграє важливу господарську та рекреаційну роль. Сьогодні Сабарівський ліс - це чудове місце відпочинку жителів міста. За нашими підрахунками у вихідні дні у квітні-травні та вересні-жовтні тут відпочиває до 9 тисяч вінничан і потік відпочиваючих щороку зростає.

Крім цього, Сабарівський ліс – це легені нашого міста, які очищають повітря від пилу, збагачують його киснем. Вченими підраховано, що в 1 га лісу виділяє у повітря 11 т кисню і поглинає не менше 1,5 т вуглекислого газу. При цьому найбільше активні середньовікові насадження, які зараз переважають у Сабарівському лісі. Ліс прекрасно фільтрує повітря від пилу. Щорічно 1 га дубових насаджень акумулює 54 т пилу, граба – до 40 т, а в цілому 1 га лісу акумулює 50-70 т пилу за рік.

Для туристів міста Вінниці і області урочище «Городище» є чудовим тренувальним полігоном, адже тут в комплексі зібрані можливості для орієнтування, скелі для відпрацювання навичок з гірського туризму, глибокі яри для тренувань з пішохідного туризму, річка Південний Буг для занять водним туризмом. Все це дає змогу проводити в цих місцях змагання обласного та всеукраїнського значення.

Також урочище «Городище» є об'єктом досліджень туристсько-краєзнавчої роботи нашого краєзнавчого гуртка, оскільки цікаве як в географічному, так і в історичному плані. Біля прибережних скель є знаменитий камінь, на якому в кінці ХІХ на початку ХХ століття любив відпочивати видатний український письменник Михайло Коцюбинський. Цікаві для істориків і археологів також залишки городища пізньоскіфського та ранньослов'янського часу (приблизно ІІІ ст. до н.е – ІІІ ст. н. е.). Саме цим і пояснюється назва урочища - «Городища» [1, с. 23].

Особливу цінність становить Сабарівське городище, що знаходяться за кілька кілометрів від міста вниз за течією річки Південний Буг, на її лівому березі. До сьогодні тут добре видно кілька рядів земляних валів – сліди укріплень, які оточували територію городища. Про те, наскільки міцними та неприступними за тих часів були ці оборонні укріплення, може судити бодай з того, що й зараз висота валів сягає подекуди кількох метрів [2, с. 54].

Часто буваючи у Сабарівському лісі, ми не раз звертали увагу на ці земляні вали.

Вони знаходяться в середній частині урочища «Городище» в районі великих скель над Бугом і дугою оточують значну площу лісу.

Експедиційною групою було досліджено особливості їхнього розташування, а також довжину, висоту та протяжність північно-східного та південного валів. Так, Пн-Сх. вал є більшим за своїми

розмірами та протяжністю, його довжина становить 500м, ширина 3-4м, висота коливається в межах 1.5-2.5м. Південний вал є меншим, так його протяжність 200м, ширина не перевищує 2м, висота 1.5м.

Ми можемо зробити висновок, що південний вал не відігравав значущої ролі а був лише невеликим укріпленням на підступах до городища. Пізніше ми з'ясували їх походження, датуються укріплення (III ст. до н.е. – III ст. н. е.) – це пізньоскіфський та ранньослов'янський періоди. Досліджуючи вали, ми знайшли залишки обпаленої глини, якими разом з камінням давні жителі городища зміцнювали свої оборонні укріплення.

Городище неодноразово оглядалося Артамоновим М. І., Лобаєм Б. І., Хавлюком П. І. Матеріали верхнього культурного шару та випадкові знахідки датуються X–XII ст., нижній шар відноситься до скіфської культури і датується VI–IV ст. до н.е.

Минають віки, а в наш час – уже десятиліття, але в держави немає коштів, щоб ґрунтовно дослідити Сабарівське городище. Та немає сумніву, що час настане, коли почнуться археологічне розкопки, і вони подарують ученим чимало цікавих знахідок, які допоможуть розшифрувати нові сторінки історії.

На Південному Бузі є так звана скеля Коцюбинського – мальовничий куточок, де любив відпочивати й обмірковувати свої твори письменник. За традицією до пам'ятного місця приїздять після випускного вечора юнаки та дівчата, щоб зустріти тут схід сонця, послухати соловейка, помріяти. За поетичним натхненням сюди приходили Павло Тичина, Іван Микитенко, Володимир Сосюра, Андрій Малишко. Цю місцину відтворив відомий художник Микола Бурачек, його картина експонується в музеї-садибі Михайла Коцюбинського в м. Вінниці. Нетлінне слово Коцюбинського наснажує мільйони сердець [3, с. 45].

У Вінниці в будиночку, де народився письменник, створено літературно-меморіальний музей його імені. Щороку його відвідують тисячі туристів з найвіддаленіших куточків нашої Батьківщини і друзі з-за кордону. Свято оберігають вінничани й улюблене місце відпочинку письменника – камінь на річці Буг, де встановлено меморіальну дошку: «Трудящі Вінниччини шанують цю скелю – улюблене місце, де писав свої твори і відпочивав Михайло Коцюбинський» [4, с. 96].

Не менш цікавими є різблені написи на скелі Коцюбинського розшифруванням яких зайнялася наша дослідницька група, цього річ нами було встановлено, що написи це цитати з усім відомого вам твору.

Учасники експедиційної групи ознайомились з матеріалами про урочище «Городище», дослідили і описали рослинність 26-го кварталу урочища, виявили проблеми щодо збереження цього лісного масиву. Серед них:

- 1) Збереження лісонасаджень від самовільних порубок;
- 2) Збереження урочища від систематичного викопування дерев;
- 3) Недопущення приватизації площі «Городища», яке являє собою велику історичну та природну цінність задля кращого його збереження, адже господарська цінність урочища невелика, але у естетично-оздоровчому плані значення цього лісового масиву для міста надзвичайне;
- 4) Засмічення території Сабарівського лісу і відсутність регулярного вивезення сміття.
- 5) Використання та популяризація лісового масиву. Спортивна складова.

Обнадіюють плани Вінницького лісництва щодо покращення урочища «Городище»: періодично підсаджувати декоративні лісові породи для укріплення ґрунтів, для збереження цього масиву, як зони оздоровлення та відпочинку жителів міста Вінниця.

Крім того, ми для себе усвідомили, що на нас теж лежить велика відповідальність за збереження цього чудового куточка рідного краю. Ми вирішили якомога частіше проводити різні екологічні акції і робити все для залучення молоді міста до цих заходів. Треба любити і берегти природу рідного краю, примножувати її багатства і тоді вона сторицею віддячить нам за кожную хорошу справу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Денисик Г. І. Вінниччина – край зелених дібров і золотих нив : краєзн. нарис / Г. І. Денисик. – Вінниця : Фонд культури, 1997. – 79 с.
2. Петров В. В. Лес и его жизнь : книга для учащихся / В. В. Петров. – М. : Просвещение, 1986. – 160 с.
3. Костриця М. Ю. Практикум з географічного краєзнавства : посіб. для вчителя / М. Ю. Костриця. – К. : Рад. шк., 1979. – 159 с.

4. Сецинский Е. И. Археологическая карта Подольской губернии / Е. Сецинский // Труды XI Археологического Съезда в Киеве. – М., 1901. – Т. I. – С. 197-354.

Кермаш Віталій Сергійович - викладач суспільних дисциплін, ДПТНЗ «Вінницьке МВПУ», Вінниця
Рожко Зоя Євгенівна – студентка, ДПТНЗ «Вінницьке МВПУ», Вінниця

Kermash Vitaliy S. - teacher of social disciplines of State Vocational School «Vinnitsa Interregional Higher Vocational School», Vinnytsya

Rozhko Zoya E. – a student, of State Vocational School «Vinnitsa Interregional Higher Vocational School», Vinnytsya